

מהודדין בפיק

עיונים בפרשת השבוע

גלי רדך תתקס"ד וארא

טיול האמונה. הפרשה מתחילה עם "טו"ן צורם. הקב"ה "סוגר חשבון" עם משה רבינו על זה שהטיל ספק האם יכול להציל את עם ישראל. ראשית לכול, התורה הקדושה מלמדינו שהיא לא מכסה על אף אחד. מי שנכשל עליו לתקן. הלא הקב"ה אמר בתחילת השליחות של משה רבינו שפרעה לא עומד לשלוח את עם ישראל בטרם יספוג את ידו החזקה של השי"ת. זה ששני הרשעים דתן ואבירם פגשו אותך וצעקו "בכל מחיר", עכשיו!!! זה לא אומר שמי שעתיד להוריד תורה מן השמיים יתקפל בפני השטויות שלהם. הקב"ה מלמדינו שדבר אחד מדבריו אחר לא ישוב ריקם. כן, הכל זה בתהליך וחייבים סבלנות. גם להמתין עד לרגע הנכון, גם לסבול את בני ישראל וגם לסבול את פרעה. משה רבינו הבין את זה באר היטיב. כעת הוא מקבל את השליחות במלואה. דבר ראשון הוא מגיע שוב לפרעה, שלוח מהשי"ת. תראה משהו, מציע פרעה, המטה נזרק לארץ והופך לתנין. הרמז ברור, פרעה מכנה את עצמו "התנים הגדול". המוג לב חייב לומר, נו, באמת, כל דרדק במצרים יודע לעשות את הטריק הזה. אין לו את היושרה להודות כאשר הוא רואה שהמטה בולע את המטות שזה פלאי פלאות. האמת, הוא היה בהלם, הוא קלט שהוא יהפוך של עין יבש ויהיה בלוע בתוך ההיסטוריה של אלו שלא שרדו. משם מתחילים לראות שהקב"ה ברא את העולם, מנחגו ומשגיחו. האור, האלוה השני של מצרים הופך לדם. לא מים צבועים, ממש דם. הדגים מתים. מה שלא קרה במבול קרה כעת. ללמדינו שהשי"ת שולט במים ובכל מה שיש מתחת לאדמה. משם העלו את הצפרדעים מהים ליבשה. גם ביבשה הוא שולט. אבל עדיין, הם בעקימת שכלם חשבו שגם הם יכולים לעשות את המעשים האלו. תראה הקב"ה שהוא שליט יחיד ביסוד העפר, שזה יסוד האדם. הפך את האדמה לכינים. כאן גם הרטומי מצרים היו חייבים להודות שזה אצבע אלוקים. זה מעבר ליכולות שלהם. אבל הזעזוע לא מספיק חזק. ערוב היה כבר סיפור אחר. עד היום זה אחד מהנפלאות שמאוד קשה לנו להבין. איך כל החיות מבינים להשאר בג'ונגל ולא פורצים לתוך היישוב. אלא מאי, כשם שהשי"ת שם גבול לים ובדרך כלל הים אינו הוצה את גבולו. ככה בדיוק עם החיות. וכשם ששולט בחיות שחיים והבריח עד האחרון שבהם כדי שהמצרים לא יהנו ולו מפיסת עור קטנה. הקב"ה שולט גם להמיתם בין רגע. מסיר את החיות מכל הבהמות. פרעה שעדיין מתעקש שולח לבדוק מה קרה בגושן. זה שמבהמות בני ישראל לא מתה ולו בהמה אחת, אינו מספיק ליישר את לבו העקום. כאן הקב"ה מראה את כוחו הייחודי, שנקודה קטנה של אפר יהפוך לשחין פורה. שחין מצרים שהיה השחין הגרוע אי פעם. הרטומי מצרים לא עומדים בזה. כעת היגיע הקב"ה לגלות שהוא שולט בכל היסודות כולם. הוא כבר הוכיח שהוא שולט ביסודות המים והעפר, כעת יראה שהוא שולט גם ביסוד הרוח ויסוד האש. הברד היגיע על ידי הרוח, וחיבר בין מים ואש. קרה ובתוכו אש לוחט. מראה לא

פחות נורא הוד ממראה הסנה הבווער שאיננו אוכל. אש בתוך קרח מן השמים. לאות ופלא שהוא עושה עושה ויעשה את כל המעשים. הוא ואין בלתו. זה היה השיעור העצום ביותר של אמונה. ולכן יש ללמוד את הפרשיות האלו ביסודיות כדי להכניס את האמונה בעומק המוח והלב. המכות האלו מלמדים אותנו שאין כמו ה' בכל הארץ. ומלמד אותנו לספר שמו בכל הארץ. כאשר פתחון הפה שלנו יהיה שנודיע ככל עולם שיש הקב"ה והוא בורא האולם, אזי השי"ת יצמיח את קרן ישראל ונשוב לארצינו עם משיח צדקינו, במהרה בימינו.

לכן אמור. זה לא קל להיות סבלן כאשר הקולות מסביב הם קולות של המרדה, ממאנים לשמוע. אבל, הקב"ה אמר למשה רבינו, בשובה ונחת תושעון. תחזור לומר להם. דברים הנעימים לאוזן. ברגע שהאמירה תיאמר מהלב, לבסוף הם יכנסו ללבבות.

אני ה', מקיים המליאות, לא ממליאו בלבד, אבל גם מקיימו, שאין לנמלאות שום יסות וקיום זולתי מה שאני משפיע עליהם, כאמרו ואתה מחיה את כלם ומזה יתחייב שאין לשום נמלא קיום מליאות בלתי ראוני: וארא, במראה הקודמת לנבואה, כענין וירא אליו ה': באל שדי, המורה שהמלאתי את המליאות כלו, כמבואר בפרשת לך לך: ושמי ה' לא נודעתי להם, בי"ת באל שדי נמשכת לתיבת ושמי, אמר ובשמי ה' לא נודעתי להם, באתה המראה ולא שנית בעדם שום טבע מטבעי הצלתי נפסדים, ולכן ראוי שאודיע זה לזרעם שלא קבלו זה מאבותם, למען הקים אותם לי לעם, וכן אגאלם: וגם הקימותי את צרתי, וסבה שנית לגאולתם היא הצרית שכרתי עם אבותם: וגם אני שמעתי, וסיבה ג' לגאולתם היא ששמעתי נאקתם ותפלתם בצר להם: ואזכור את צרתי, וזוה נעשו ראויים שאזכור להם צרתי, כענין וירא בצר להם בשמעו את רנחם, ויזכור להם צרתי: לכן אמור לבני ישראל אני ה', לכל אלה הג' סבות אמור לבני ישראל שאני הוא הנותן המליאות ההוה לכל הנמלאות, וזוה הכח אוליחם שאשנה טבע קלתם: והולאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, מיום התחלת המכות ישקוט השעבוד: והלאתי, ביום לאתכם שתלאו מגבולם: וגאלתי, בטביעת המצרים בים, כמו שהעיד באמרו וישע ה' ביום ההוא וכו', כי אחרי מות המשעבדים לא היו עוד עבדים בורחים: ולקחתי אתכם לי לעם, במעמד הר סיני: וידעתם, הכירו והתבוננו שכל זה יתאמת כמו וידעתם היום, כי לא את בניכם: כי אני ה' אלהיכם המוליא, כי צהיתו אלהיכם, משגיח עליכם בפרט, ואני המוליא ומשתדל עתה להוליאכם, אין ספק שאעשה כל מה שאמרת: והצאתי אתכם אל הארץ, כאשר תבוננו בכל זה תהיו ראויים שאביאכם אל הארץ ותתנהגו לכם: ולא שמעו אל משה, להתבונן בכל זה בענין שיבטחו ביסועת האל יתברך ויחשבה להם לדיקה, כענין באברהם, וכן לא נתקיים בהם ונתתי אותה לכם אבל נתנה לבניהם: מקצר רוח, כי לא נאמנה את אל רוחם, ולא נתנו לב להתבונן: דברי הספורנו הם קילורין לעיניים. הקב"ה אמר למשה רבינו, זה הזמן ללמד את העם עיקרי האמונה. ללמדם שהקב"ה עושה עושה ויעשה את כל המעשים. אין עוד מלבדו. ברגע שידעו ויאמינו שאכן אין עוד מלבדו, אזי יתחילו שלבי הגאולה. אז ניתן לחבר בינם לברית של האבות. ברגע אשר יתחברו לברית האבות, הקב"ה יפעל ע"פ נאקתם. כעת, אשר קבלו עליהם את האמונה בסדרי הטבע, יראו במוחש שינו סדרי טבע למענם. לא די שישבחו מהשעבוד אלא יתעלו למעלת בני מלכים בקבלת התורה. מורי ורבותי, זאת התורה לא תהא מוחלפת. הקב"ה רוצה מתוך קצרת הרוח שלנו, מתוך הצרות, המחלות, העניות והחובות הרובצים, שנעצור רגע. נזעק להקב"ה ונדע שהוא שומע ויענה. אזי נזכה לשוב לארצינו כאשר היא תחזור למרום קדושתה בבנין שלם בהר מרום הרים ונשמע שנית מאבינו מלכינו אני הוי"ה אלוהיכם.

ויסר הערוב. פירש רש"י ולא מתו כמו שמתו הצפרדעים שאם מתו היה להם הנאה בעורות ואין להקשות למה מתו הצפרדעים ולא הלכו להם כמו הערוב והארבה ואין לומר כדי שתבא הארץ דל"כ למה לא מתו גם הארבה תשובה לדבר שרלה הקב"ה ללמד שהמוסר עצמו על קידוש השם ינצל לפיכך מתו כל הצפרדעים שלא עלו

בתנורים ולא נשארו חיים כ"א אותן שעלו בתנורים כמ"ס וימותו הלפרדעים מן הבתים מן החלירות ומן השדות משמע אבל לא אותן שבתנורים לפי שמסרו את עצמם על קידוש השם ומכאן למדו חנניא מישראל ועזריה למסור נפשם על קידוש השם ולמדנו מכאן שהמוסר עצמו על קידוש השם ינצל ומי שאינו מוסר עצמו הרצה שלוחים למקום צ"ה לסבב לו מיתה ממקום אחר כמו שמתו אותן הלפרדעים שלא עלו בתנורים והערוב והארצה הלכו להם שלא יהיה להם הנאה בעורות ובאותן המלוחים שמלחו מהם: הכלי יקר רוצה שנתבונן בשכל ישר והבנה עמוקה. מה כל מכה ומכה ממכות מצרים מחייב אותנו. הרי המכות היו נגוף למצרים ורפוא לישראל. והתכלית שנתבונן מה עלינו לרפאות כדי לזכות לגאולה. וזה מלמדינו אורחות חיים.

כל מגפותי וגו', קשה הלל ראינו שהביא עליו עוד שלש מכות אחרות, והיה נראה לומר כי ללד ששקולה זו כנגד כולן, ומה שאמרו ז"ל (עייין רש"י כאן) ששקולה מכת בכורות כנגד כל המכות, אולי שזו שקולה כנגד כל שלפניה שהם שש מכות, ומכת בכורות שקולה כנגד כל שלפניה, ומכת צרד בכלל, וכשאתה בא למנין תהיה מכת בכורות שקולה כנגד י"ד מכות, ולא הנאני דרך זה, והנכון בעיני, שנתכוין לומר אליו כי באמצעות מכה זו יטה לבו להבין להרגיש במגפות שהביא עליו ה', יובן כי בכל מכה ומכה שהביא עד עתה לא היה מחליט פרעה בדעתו כי הם מאלהי היכולת והיה תולה במכשפות ומעשה קדים, וזה לך האות שגם החרטומים עושים כן, והגם שהיתה מכה שאמרו החרטומים אלכזע אלהים היא, יש מקום לפרעה לחשוב כי אפשר כי האנשים ההמה לא השיגו השגת משה וזאת במכשפות ואומרים כן, ולעולם ימלא אדם מכסף שיעשה כן, לזה אמר אליו ה', כי בפעם הזאת באמצעות המכה אשר הביא עליך אני שולח את כל מגפותי שכבר הבאתי עליך אל לבך, פירוש שתדע כי לא מעשה כישוף וקדים המה אלא מעשה אלהים, והוא אומרו מגפותי כבינוי העושה אותם כי בראותך מכה נפלאה אשר אין יכולת לשד וכישוף לעשות אפילו דומה לדומה להוריד אש מן השמים בפלאי פלאות אז לראשונות תתבונן: האור החיים הקדוש מאיר עינינו. עד עתה, המכות לא היו מן המרכיבים של הבריאה מן השמים. אלא ממה שיש בארץ. ממילא, היה מקום לפרעה לטעות שזה בעצם סוג של מעשה כשפים. כאן, במכת ברד, הקב"ה מוריד בבת אחת, מן השמים שתי יסודות מהיסודות שבהם ברא השי"ת את הבריאה. השתיים שהכי נוגדים זה את זה. הוא מחברם יחד, דבר שבמבט ראשון יעורר תמיהה. וזה כדי ללמד על המכות הראשונות. הוי אומר, הקולות אשר נעשו לפשט עקמומיות הלב קדמו למכה שיוכל להתבונן במי המכה. מה מקור המכה. אבל, פרעה הסרבן, סרב להכיר בידוע. סרב להאמין. ולא שלח את בני ישראל.

הירא את דבר ה' מעבדי פרעה. האמת הפנימית היא, שהם לא באמת יראו את ה'. אלא מתוך מה שמשה רבינו אמר לגבי עונש הברד, הם פעלו וניתן להלביש זאת תחת הכותרת של ירא את ה'. ממילא מובן, מי שיש לו רק יראה מעונש, כאשר פחד העונש הולך, קל לו להעניק את בהמותיו לרוץ אחרי בני ישראל להשיבם מצרימה.